

**Bedömarutlåtande efter utvärdering av
huvudområdet Estniska vid Uppsala
universitet, Språkvetenskapliga fakulteten**

2020-09-03

Uppdrag och förutsättningar

Bedömarpanelens uppdrag har bestått i att utifrån universitetets kriterier för utbildningsutvärdering enligt Riktlinjer för Uppsala universitets modell för utbildningsutvärderingar (UFV 2015-475) och med stöd i Språkvetenskapliga fakultetsnämndens modell för kvalitetsuppföljning och utbildningsutvärderingar 2017-2022 (Språkfak 2018/13) utvärdera huvudområdet Estniska vid Uppsala universitet. Språkvetenskapliga fakultetsnämnden har valt att som grundprincip använda huvudområde som utvärderingsenhet inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Perioden som ska utvärderas motsvarar läsåren 2018–2019.

Underlag och genomförande

Underlaget för bedömarpanelens utgörs av en självvärdering, platsbesök samt ett dokumentationspaket omfattande bland annat kursplaner, utbildningsplaner och kursrapporter, se vidare bilaga 1.

Efter att ha tagit del av självvärderingar och kompletterande dokumentation från huvudämnena samt övergripande information om Uppsala universitet gjorde panelen ett platsbesök den 20–24 april 2020, och träffade då företrädare för samtliga huvudämnen. På grund av den pågående coronapandemin genomfördes detta besök virtuellt med hjälp av videokonferensprogrammet Zoom.

Inom panelen gjordes en arbetsfördelning så att en senior panelmedlem tog huvudansvaret för varje huvudämne, med ytterligare en senior medlem som andraläsare. Vidare ansvarade studeranderepresentanterna för bevakning av vissa aspekter i alla huvudämnena, huvudsakligen rörande Mål 7 och Mål 8, samt punkter under rubrikerna 2. *Övriga aspekter av vikt för utbildningens kvalitet* och 3. *Övriga aspekter*. Samtliga panelmedlemmar deltog i alla möten under platsbesöket, bortsett från några få tillfällen då en panelmedlem hade förhinder.

Efter platsbesöket har detta utlåtande skrivits av den för huvudämnet ansvariga panelmedlemmen med hjälp av andraläsaren, studentrepresentanterna och övriga panelmedlemmar.

Bedömarpanelen har haft följande sammansättning:

- Hans Lindquist, professor emeritus i engelska, Malmö universitet (ordförande)
- Hanne Leth Andersen, rektor, professor i universitetspedagogik, Roskilde Universitet
- Marcus Eng, studiebevakare vid Uppsala Studentkår (studeranderepresentant)
- Riho Grünthal, professor i östersjöfinska språk, Helsingfors universitet
- Magdalena Sörle, masterstudent i svenska, Uppsala universitet (studeranderepresentant)
- Gunhild Vidén, professor emerita i latin, Göteborgs universitet

Sammanfattande utlåtande

Estniska kan läsas som huvudområde på kandidatnivå A–C. På masternivå är det möjligt att fortsätta i ämnet Finskugriska språk. Ämnet undervisas från nybörjarnivå. All undervisning sker på internet. Studenterna har olika bakgrund, och deras varierande syfte med studierna understöds under utbildningen. Den pedagogiska inriktningen är stark och verksamhetens fokus ligger på studenternas mångsidiga och grundliga utveckling.

Som helhet är estniska ett väl fungerade ämne med ett ambitiöst program. Det framgår inte i självvärderingen hur många som börjar ämnet och hur stor del av A-kursstudenterna som fortsätter till högre nivåer. Självvärderingen ger en bild av en grundligt genomtänkt, progressiv verksamhet, som siktar på utveckling av studenternas kompetens både språkligt och med avseende på kulturella och samhällsliga perspektiv.

År 2018–2019 har ämnet två tillsvidareanställda lärare, en professor med bred undervisningsförpliktelse och en lektor, som båda är forskningsaktiva, vilket ger ämnet en solid vetenskaplig bas. Kursutbudet är mångsidigt med hänsyn tagen till att två lärare sällan kan ha bred kompetens i alla områden. Den största utmaningen är att ett generationsskifte äger rum i ämnet och ska pågå under de två kommande åren. Båda lärarna går i pension och rekryteringen måste lyckas väl för att ämnet ska ha förutsättningar till en lika framgångsrik utveckling under de närmaste åren.

Utlåtandet tar hänsyn till verksamheten under 2018–2019 men försöker lyfta fram synpunkter som kan understödja ämnet under och efter nya anställningar.

Nedan återges Högskoleförordningens examensmål för kandidatexamen med korta kommentarer om måluppfyllelsen.

Kunskap och förståelse

Mål 1

För kandidatexamen skall studenten visa kunskap och förståelse inom huvudområdet för utbildningen, inbegripet kunskap om områdets vetenskapliga grund, kunskap om tillämpliga metoder inom området, fördjupning inom någon del av området samt orientering om aktuella forskningsfrågor.

Bedömning

Vi bedömer att målet uppfylls. Det saknas specifika teori- och metodkurser, men av självvärderingen framgår att teoretiska baskunskaper som gäller fonetik, morfologi och syntax ges under språkkurserna.

Språkkunskaperna grundar sig på en successiv metod och ökar ganska snabbt och avancerar från basnivån till ordbildningslära och morfologi med vissa kvantifierade mål med hänsyn till ordförrådet. Översättningsövningar ingår i språkkurserna. Trots att personalens forskningsaktivitet stöder innehållet framgår det inte helt, vilka forskningsfrågor som betraktas som mest aktuella för ämnet.

Rekommendation

Tydliggör de metodiska och teoretiska frågornas betydelse samt ämnets förhållande till nutida språkvetenskapliga metoders utveckling. Metodologiska val och nyckelbegrepp kunde framhävas under delkurserna. Texter har stor betydelse i dag och den klassiska

indelningen mellan språk och litteratur kunde smidigt lyfta fram olika texttyper och deras analysmöjligheter från olika synpunkter. Den samhälleliga aspekten kan förstärkas genom att utvärdera vardagstexternas betydelse ur samhälleliga perspektiv.

Färdighet och förmåga

Mål 2

För kandidatexamen skall studenten visa förmåga att söka, samla, värdera och kritiskt tolka relevant information i en problemställning samt att kritiskt diskutera företeelser, frågeställningar och situationer.

Bedömning

Målet tränas progressivt främst under B- och C-kurserna där studenterna själva samlar information i tidningsartiklar och tränas i att kritiskt tolka bland annat estnisk litteratur och språkpolitik och förstå språkvårdens betydelse. Vi bedömer att målet uppfylls.

Rekommendation

Strukturella och typologiska språkvetenskapliga frågor som ingår i baskännedom om estniska språket kunde nämnas tydligare som utgångspunkter för att kritiskt värdera språkliga nyanser. På samma sätt kunde språksituationen i dagens Estland och hur den präglas av förhållandet mellan Baltikum och Ryssland nämnas som en av de viktigaste historiska och samhälleliga punkter som studenterna bör kunna tolka och diskutera kritiskt. Självvärderingen nämner utökade moment där de studerande värderar vetenskaplig litteratur som ett utvecklingsområde, vilket är en god idé.

Mål 3

För kandidatexamen skall studenten visa förmåga att självständigt identifiera, formulera och lösa problem samt att genomföra uppgifter inom givna tidsramar.

Bedömning

Språk- och litteraturvetenskapliga uppgifter väljs och genomförs individuellt. Distansundervisningen ställer krav på självständigt arbete och självdisciplin, samt ökar studenternas ansvar för arbetsuppgifterna. Vi bedömer att målet uppfylls.

Rekommendation

I självvärderingen nämns Estlandskunskap I–II som ett utvecklingsområde. Vi hänvisar här på rekommendationen till Mål 1: Man kunde tänka igenom det estniska språkets roll i analysen av texter med samhälleligt innehåll.

Mål 4

För kandidatexamen skall studenten visa förmåga att muntligt och skriftligt redogöra för och diskutera information, problem och lösningar i dialog med olika grupper.

Bedömning

Målet uppfylls genom att muntliga och skriftliga färdigheter övas på alla nivåer. Både språk- och kulturspecifik information samt grammatiska frågor ingår här och stöder studenternas muntliga färdighet och språkliga utveckling.

Rekommendation

—

Mål 5

För kandidatexamen skall studenten visa sådan färdighet som fordras för att självständigt arbeta inom det område som utbildningen avser.

Bedömning

Utbildningen övar ämneskunskaper, därtill andra yrkesrelevanta generiska färdigheter. Arbetsmarknaden är ganska traditionell på grund av det estniska språksamhällets relativt begränsade storlek. Ändå kan ett väl fungerande ämne ha stor betydelse också här, ty kritiska akademiska kunskaper kan utnyttjas även i bredare sammanhang. En del av studenterna är svenskar som arbetar i Estland och behöver akademisk information om språket och samhället. Vi bedömer att målet uppfylls.

Rekommendation

Stärk kontakterna med andra språkämnen och samhällsrelevanta ämnen i Sverige och Estland, vilket skulle utvidga möjligheterna att självständigt arbeta inom och utanför utbildningsområdet. Kopplingen till arbetsmarknaden kan också stärkas, till exempel genom alumntkontakter.

Värderingsförmåga och förhållningssätt

Mål 6

För kandidatexamen skall studenten visa förmåga att inom huvudområdet för utbildningen göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter.

Bedömning

Bedömningen av relevanta vetenskapliga och samhälleliga aspekter tränas bland annat i videoseminarier. Värdet av språkpolitik i Estland diskuteras liksom Estlands nutida politiska situation i allmänhet. Forskningsetik diskuteras i relation till plagiat. Vi bedömer att målet uppfylls.

Rekommendation

Estlands nutidshistoria bjuder på många intressanta och relevanta samhälleliga aspekter som kunde diskuteras ur etisk synpunkt även på C-nivån. Inför ytterligare moment som behandlar forskningsetik i bredare mening.

Mål 7

För kandidatexamen skall studenten visa insikt om kunskapens roll i samhället och om människors ansvar för hur den används.

Bedömning

Målet uppfylls bland annat genom diskussion kring offentlig diskurs och ideologier. Estland erbjuder en transparent bild av rådande omständigheter på östra sidan om Östersjön och i Baltikum, vilket utnyttjas skickligt i ämnet.

Rekommendation

Lägg ytterligare vikt vid nutida texter och aktuella frågor som präglar Estland och hela Baltikum, Estlands och EU:s förhållande till Ryssland och Östersjöområdet.

Mål 8

För kandidatexamen skall studenten visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och att utveckla sin kompetens.

Bedömning

Utbildningen innehåller endast i begränsad omfattning inslag där denna förmåga utvecklas. Återkommande frågor läggs ut i lärplattformen och de avslutande kursvärderingarna.

Rekommendation

Inför moment där de studerande kan reflektera över sina studier, till exempel en loggbok som studenten fyller i under sina studier på alla nivåer.

Aktuell ämnesmässig och högskolepedagogisk/ämnesdidaktisk kompetens samt lärarkapacitet.

Bedömning

Hittills har ämnet haft en professor och en lektor, en ambitiös och framgångsrik kombination med hög kompetens. Ett generationsskifte

har börjat, vilket kommer att påverka ämnets utsikter under de kommande åren. Ämnet måste ha tillräcklig tid att anpassa sig till förändringarna men samtidigt finns det många värdefulla aspekter som förhoppningsvis ska bli kvar.

Ämnet har rutiner i början och slutet av läsåret och lärarkollegiet inom finsk-ugriska språk träffas några gånger per läsår. Dessa aktiviteter bör förstärkas, ty estniska och finska i synnerhet har många gemensamma egenskaper, inte bara språkligt utan också med hänsyn till deras ställning i Sverige och dagens politiska läge inom EU och Östersjöområdet.

Rekommendation

Arbeta för att säkra kontinuiteten och kvaliteten som bygger på högklassig forskning inom lärarkåren.

Utbildningens kontinuerliga uppföljning och utveckling

Bedömning

Utbildningen följs upp genom kursutvärderingar och kursrapporter som behandlas i ämneskollegium och institutionens lärarkollegium. Uppföljning sker även på institutionsnivå.

Ytterligare aspekter

Här görs en samlad bedömning av följande aspekter:

- internationalisering och internationella perspektiv liksom hållbarhetsperspektiv främjas,

- jämställdhetsperspektiv integreras i utbildningen,
- utbildningen svarar mot individers och samhällets behov av bildning och professionell kunskap och förbereder studenterna för ett framtida arbetsliv,
- att studenterna har inflytande i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen,
- det finns en tillgänglig och ändamålsenlig studiemiljö för alla studenter

Internationaliseringens betydelse för vetenskapen kan inte underskattas men den är viktigt också i samhällsliga frågor och yrkeslivsfrågor. Ämnet har kontaktrutiner med de viktigaste institutionerna i Estland men kunde även öppna nätverk och kontakter utanför linjen Estland–Sverige. För studenternas del är det viktigt att införa aspekter som studenter betraktar relevanta. För detta bör man uppmuntra studenter att aktivt delta i kursplaneringen.

Då all undervisning sker via internet är frågan om studiemiljön mycket individuell. En del av studenterna bor i Estland och deras behov av studier kommer av deras anställning. Den andra typen av studenter består av språkstudenter, vilkas intressen hänger ihop med andra språkämnen. Här kan man bara konstatera, att det är viktigt att hålla fast i lösningar som tjänar olika grupper, vilket ämnet har lyckats göra.

Samhällsliga behov förändras, vilket påverkar innehållsfrågorna. Studenternas olika bakgrund kan utnyttjas på ett positivt sätt i förstärkning av ämnets internationella profil. Estniskan har en etablerad ställning vid Uppsala universitet vilken kan bevaras med hjälp av aktivt samarbete med andra språkämnen, till att börja med finska och finsk-ugriska. Möjlighet finns även för studenter att ansöka om utbytestermi i Estland.

Jämställdhetsperspektiv integreras i utbildningen bland annat genom att man diskuterar jämställdhetsfrågor i Estland och Sverige i relation till kön och grammatiskt genus i estniskan.

Studerande har möjlighet till inflytande över utbildningen, bland annat genom kursutvärderingar.

Studiemiljön är helt digital och väl fungerande för alla studenter.
Dock är det okänt i vilken utsträckning de studerande använder de digitala verktygen på egen hand.

Bilaga 1: Underlag till bedömagruppen

Bilaga 2: Program platsbesök, den 20–24 april 2020